

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
- hehtaariperusteinen varausmaksu
- varausajan lyhentäminen
- varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
- varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?

Varausmaksun asettaminen varaajalle on perusteltu. Näin vältetään ylisuurien ja tarkoituksettomien alueiden varaaminen ja varausalueista tulee harkitumpia. Lakiehdotuksessa esitetty varausmaksun suuruus 1 €/ha on kuitenkin mitätön ja maksun määrä tulee vähintään kymmenkertaistaa halutun lopputuloksen aikaansaamiseksi. Lakiehdotuksen mukaan varausalue ei saisi sijaita kaivoslain 7 § ja 9 §:ssä tarkoitetuilla alueilla. Tämä on hyvä lisäys, jos näihin pykäliin lisätään kansallispuistot, luonnonsuojelualueet ja natura-alueet.

Varausajan lyhentäminen kahdesta vuodesta vuoteen on hyvä muutos, tosin laissa annetaan tästä poikkeamismahdollisuus kaivosviranomaisen päätöksellä. Varausajasta poikkeamisesta ei saa tulla pysyvää käytäntöä. Poikkeamisen edellytykset on määriteltävä tiukemmin.

Kaikki parannukset, jotka lisäävät osallisten tiedonsaantia ja mahdollisuutta ilmaista mielipiteensä, ovat tarpeen kuten varaajan ilmoitusvelvollisuus varausilmoituksen jättämisestä sekä tiedonsaannin vapaa saatavuus viranomaisten järjestelmistä. Varaustoiminnan läpinäkyvyyttä on lisättävä.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Keskeisten lakien rajat eivät ole selvät. Kaivoslakiin on selkeämmin kirjattava, mitä muiden lakien velvoitteita hakijan on otettava huomioon varauksia, malminetsintä- tai kaivos- ja kullanhuhdontalupia haettaessa tai tällaisen toiminnan aloittamista suunniteltaessa. Myös lakien väliset suhteet ovat epäselvät. Vesilaki kieltää mm. vesistöjen pilaamisen ja luonnonsuojelulaki kieltää uhanalaisten lajien elinympäristöjen tuhoamisen, miten tämä näkyy kaivoslain pykälissä tai kaivostoiminnan edellytyksissä? Kaivoslakipykäliin tulisi lisätä enemmän viitteitä muuhun lainsäädäntöön.

Suurin ongelma kaivoslakiluonnoksessa on, että se ei yksiselitteisesti kiellä malminetsintää ja kaivosvarauksia luonnonsuojelualueilla ja muilla arvokkailla luonnonalueilla. kaivoslain lakiluonnoksessa asia perustellaan siten, nämä rajoitteet kuuluvat luonnonsuojelulain alaan. Uutta luonnonsuojelulakiehdotusta ei kuitenkaan ole vielä hyväksytty, joten tässä vaiheessa emme voi tietää, tuleeko kaivostoiminnan harjoittaminen kansallispuistoissa sallituksi vai kielletyksi luonnonsuojelulaissa.

Kangasniemen kunta, Etelä-Savon maakuntaliiton tavoin esittää, että nykyisen kaivoslain 7 §:ää, jossa määritellään missä malminetsintätyötä ei saa tehdä, muutetaan siten, että sinne lisätään muiden rajoitusalueiden joukkoon kansallispuistot, luonnonsuojelu-, natura-alueet. Tässä pykälässä on lueteltu muidenkin erityislakien kohteita esim. hautausmaat (kirkkolaki), puolustusvoimien alueet ja yleiset tiet (tielaki). Sama lisäys tulee tehdä nykyisen kaivoslain 9 §:ään, joka koskee malminetsinnän luvanvaraisuutta, tässä pykälässä on viitattu muihin erityislakiin, mutta ei luonnonsuojelulakiin. Viittaus luonnonsuojelulakiin on myös lisättävä.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehdoilla? Millaisilla?

Etelä-Savon asukkailla on ollut haittaa malminetsinnän konkreettisista vaikutuksista. Malminetsintäluvut ovat olleet kohtuuttoman pitkäaikaisia, jolloin alueen muun elinkeinotoiminnan kehittämismahdollisuudet ovat olleet epävarmoja, ja tämä on vaikuttanut tulevaisuuden uskoon ja investointihalukkuuteen sekä omaisuuden arvoon. Lakiluonnoksen mukaan malminetsintäluvan uusiminen 10 vuoden jälkeen vaatisi maanomistajien suostumuksen. Luvan uusimiseen riittäisi, että suostumuksen antaa vähintään puolet etsintäalueen kokonaispinta-alan kiinteistönomistajista. Tähänkin vaatimuksen voi saada poikkeuksen. 10 vuotta on hyvin pitkä aika, etenkin jos malminetsintäluva on esteenä alueen muun elinkeinotoiminnan kehittämiseksi. Malminetsintäluvan tulisi olla voimassa 1-2 vuotta ja uusiminen tulisi tapahtua 2 vuoden välein ja siltä tulisi tällöin edellyttää maanomistajan suostumusta.

Kunnan tulisi voida vuorovaikutteisen kuntalaisprosessin kautta halutessaan aidosti vastustaa malminetsintää alueilla, joille ei ole kunnan mukaan mahdollista toteuttaa kaivosaluetta. Tässä

suhteessa kaivoslakiluonnoksessa tehdyt muutokset 46 §:ään ovat oikeansuuntaisia. Kuitenkin 46 §:n kohdan 7) sanamuotoa tulisi muuttaa poistamalla sanat painavasta syystä lauseessa: ” Alueelle, jonka osalta kunta vastustaa luvan myöntämistä kaavoituksesta johtuvasta tai muusta alueiden käyttöön liittyvästä syystä, jollei tärkeä yleinen etu edellytä luvan myöntämistä”.

Kunnan lausunnonle koskien malminetsintälupaa pitää antaa nykyistä suurempi painoarvo lupaprosessissa, kunnilla on maankäytön suunnittelumonopoli alueellaan.

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Kangasniemen kunta, Etelä-Savon maakuntaliiton ja muiden kuntaorganisaatioiden ohella, kannattaa ehdotusta, että kaivostoiminta perustuu oikeusvaikutteisiin asema- tai yleiskaavaan. Tämä parantaa kuntien mahdollisuuksia oman alueensa suunnittelussa ja lisää paikallista vaikuttamismahdollisuutta. Kaavatyon myötä kunnalliselle päätöksenteolle muodostuu kaivosasioissa eräänlainen paikallinen veto-oikeus, joka on erittäin kannatettava ajatus.

Kuntien laatimien yleis- tai asemakaavojen sisältö- selvitys- ja vaikutustenarviointivaatimukset ovat myös yleispiirteistä maakuntakaavaa tiukemmat. Näin kuntakaavoituksen yhteydessä voidaan asiaa tarkastella yksityiskohtaisemmin ja eri intressit huomioiden. Ylikunnallisten kysymysten ja yhteyksien (tie-, sähkölinja- jne) varmistamiseksi kaivoksia koskevat kuntakaavat tulee tehdä tiiviissä yhteistyössä maakuntakaavoituksen kanssa.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

Kangasniemen kunta kannattaa vahvasti vakuussäätelyn huomattavaa lisäämistä kaivosasioissa. Toiminnan jo lopettamista kaivoksista on aiheutunut kaikkialle suuria ympäristöhaittoja. Niiden korjaamisesta ei ole asianmukaisesti vastattu. Tiukempi kaivosten lopettamisen seuranta ja huomattavasti suuremmat ennakkovakuudet muuttavat tilannetta. Kunta esittää, että siirtymäsäädöksellä kaivosten olemassa olevat vakuudet tulee välittömästi asettaa muutettujen säännösten mukaisiksi.

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- **ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan**
- **ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden**

Kangasniemen kunnan alueella kysymys alkuperäiskansojen osalta ei ole relevantti, mutta kunnan mielestä alkuperäiskansojen oikeudet on ehdottomasti huomioitava kaivoslain uudistamisessa ja heitä kuultava asian valmistelussa.

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Kangasniemen kunta toteaa, että uudistettavan kaivoslain ja uuden ympäristönsuojelulain mukaisia lupamenettelyitä on yhtenäistettävä. Lakiluonnokseen on lisätty pykälä 31a Hakijan neuvonnasta ja lakiluonnoksessa on viitattu lakiin eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta. Yhteensovittaminen perustuu kuitenkin vielä vapaaehtoisuuteen. Kaivoslupan ja ympäristöluvan käsittely tulee tapahtua pakotetusti samanaikaisesti. Kaivoslupaa ei pidä myöntää alueille tai toimintaan, jolle ei voi saada ympäristölupaa. Kaivoslain perusteella ei tule ohittaa muita erityislakeja.

Linturi-Sahlman Sari
Kangasniemen kunta